ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՒՌՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԵՍՆԵՐՈՐԴ ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — ԶՄԻՒՌՆԻԱ ՇԱԲԱԹ 4 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1876 — ԹԻՒ 1048

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Պատերազմի տեսարանէն հասնող զանազան …ոյ բովանդակութենէն յայտնի կերպիւ կը… …ծանուի թէ կայսերական զօրագնդերն մեծ և …փոքրիկ յաղթութեամբք օր ըստ օրէ յառաջ …երթան և կը հալածեն Սերվիոյ զօրքը · որոյ …վրայ վճռաւութիւնը կատարելապէս տիրած է ; …այս պատճառաւ է որ Սերվիոյ կառավարու…թիւնն փութացաւ մեծ տէրութեանց միջնոր…դութիւնն խնդրել 'ի վերահաստատութիւն …խաղաղութեան ;

…վիեննայի ՖՐԷՄՏԷՄՊԼԱԹ օրագիրն՝ այս խնդրոյն …այլինքն հաշտութեան վրայօք խօսելով հետե…եալ խորհրդածութիւնները կընէ ·

Այժմ որ խաղաղութիւնը վերահաստատելու …ոգ կըտարուի , առաջին պարտաւորութիւնն …մեծ տէրութեանց՝ որոց լիակատար իշխանու…թիւն ունեցող գործակալքն ստորագրեցին 'ի …ժամանակին զդաշնագրութիւնն փարիզի , ա…ռաջին պարտաւորութիւնն մեծ տէրութեանց՝ …կըսեմք , անմիաս պահելէ Եւրոպիոյ օգուտներն. …իսկ պատերազմող երկու կողմանց օգուտներն և …զցանկութիւնքը նկատողութեան առնուլև քննելն՝ …երկրորդական խնդիր կըհամարուի ;

Նշանակութեան արժանի երկու պարագայք …կան՝ զորս տէրութիւնքն՝ առանց անիրաւու…թիւն գործելու , չեն կրնար վայրկեան մի աչքէ …փախցնել ; Այս պարագայից առաջինն այն է , …տէրութիւնքն պարտին չմոռանալ թէ Սեր…վիան էր որ գրգռեց զպատերազմն · իսկ երկ…րորդ պարագայն այն է որ հաւաստի կերպիւ …գիտեն և կըճանաչեն թէ Թուրքիան յաղթա…կան է Սերվիոյ վերայ ;

Միւս կողմանէ այն տէրութիւնքն՝ որք սահ…մանեալ են խաղաղութիւնը վերահաստատելու …այխատութիւնը , իրենց բանակցութեանցը հա…մար մի հաստատուն հիմն ունին փարիզի դաշնա…գրութեան մէջ և մանաւորապէս 'ի 28 և 'ի 29 յօդուածս նոյն դաշնագրութեան , որոց տրա…մադրութիւններն հաստատուն պահել կուզեն ամեն տէրութիւնքն ; Յիշեալ երկու յօդուածոց զօրութեամբը երկրական փոփոխութիւն պիտի չկրնայ լինել 'ի միաս Սերվիոյ և յօգուտ Բարձ…րագոյն Դրան ; Ուստի եւրոպական դիւանագի…տութեան ջանքն պիտի լինի , կերևի մեզ , այն…պիսի միջոց մի գտնել , որ ապահովյնէ զԹուր…քիան ընդդէմ նոր յարձակման մի 'ի կողմանէ Սերվիոյ ; Վերջապէս մոռնալու չէ նաև թէ յետ այսօրիկ Սերվիոյ կառավարութիւնն մէկ պատ…ճառանք պակաս պիտի ունենայ Թուրքիոյ դէմ յարձակելու համար · ըստ որում մեծ տէրու…թիւնքն մտադիր են բարւոքեալ կացութիւն մի հաստատել Թուրքիոյ մէջ , այսինքն Արևել…եան քրիստոնէից վիճակին բարւոքում մի 'ի ձեռս բերել''.

Լոնտոնի ԿԼՈԲ օրագիրն ևս յետագայ դատո…ղութիւնները կըհրատարակէ 'ի մասին վերա…հաստատութեան խաղաղութեան ,

«Հարկաւ մեծամեծ դժուարութիւններ պի…տի լինին հաշտութեան պայմաններն որոշելու համար · քանզի Բարձրագոյն Դուռն կըպահանջէ ոչ միայն պատերազմի ծախուց փոխարէնը, այլև կըխնդրէ զինուորական զօրութիւն դնել Սեր…վիոյ մի քանի ամրոցաց մէջ ; Գալով Սերվիոյ կառավարութեան , ամենևին իրաւունք պիտի չունենայ գանգատելու , եթէ յիշեալ պայմանքն ընդունուին 'ի մեծ տէրութեանց · քանզի նոյն ինքն Սերվիան յարձակեցաւ Թուրքիոյ վերայ առանց արդարանալի իրաւանց ; Յիշեալ փոքրիկ իշխանութիւնն՝ ընդ պատրուակաւ համակրու…թեան վասն հարստահարեալ ժողովրդոց, ծած…կել ուզեց զփափաքն ընդարձակելու զերկիրն իւր և աճեցնելու զազդեցութիւն իւր · ուստի արժանի է որ ընդունի այսօր որևէ պատիժ մի · սակայն պէտք է նաև նկատողութեան առնուլ Եւրոպիոյ խաղաղութեան օգուտներն · որք մե…ծամեծ վտանգաց ներքև պիտի մնան , եթէ Բ. Դուռն գրաւելու լինի , թէև սահմանաւոր ժա…մանակի մը համար , Սերվիոյ երկրին մէկ մասը''.

Ըհաւասիկ Սերվիոյ արտաքին գործոց տեսուչ …մօտ Ռիսթիչ Նախարարին , Օգոստոսի 12—24 …ամսաթուով մեծ տէրութեանց մատուցած խնդ…րագիրն վասն միջնորդութեան հաշտութեան ; Խնդրագիր՝ զոր Եւրոպիոյ գրեթէ ամեն լրա…գիրք հրատարակեցին ;

«Սերվիոյ իշխանն 'ի ժողով գումարելով ըզ…մեծա· ներկայացուցիչս երաշխաւոր տէրու…թեանց , յայտնեց նոցա թէ Սերվիոյ կառավա…րութիւնն կամելով համաձայնիլ փափաքանաց յիշեալ տէրութեանց , և բաղձալով տեսանել զվերահաստատութիւնն բարեկամական յարա…բերութեանց 'ի մէջ Բարձրագոյն Դրան և Սեր…վիոյ իշխանութեան , կըխնդրէ զբարեխնամ միջնորդութիւն նոցա առ 'ի ձեռս բերել զդա…դարումն թշնամական գործոց ; Նորին Բարձրու…թիւնն յաւելցուց թէ խղճի մտաց իբրև պարտք մի կըհամարի խնդրել միանգամայն զբարեխնամ միջնորդութիւնն տէրութեանց վասն դադար…ման թշնամական գործոց 'ի մէջ Բարձրագոյն Դրան և Գառատաղի , որովհետև մանաւանդ դադարումն բաւական չէ կատարեալ հաշտու…թեան գործադրութիւնն 'ի ձեռս բերելոյ''.

Մեծ տէրութիւնքն՝ որք միացեալ և կատա…րելապէս համաձայն են 'ի կարգադրութիւն Արևելեան խնդրոյն և վասն վախճան տալոյ ներ…կայ պատերազմին , նկատողութեան առնելով զխնդիրն Սերվիոյ կառավարութեան՝ միաբանու…թեամբ նոյնիմաստ պատուէրներ յուղարկեցին 'ի Կ. Պօլիս առ ներկայացուցիչս իւրեանց · որք արդէն՝ ըստ հրահանգացն ընդունելոց 'ի փոխ խադարձ կառավարութեանց իւրեանց , առա…

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՅԱՆԿ ԳԻՐՈՑ

Ձեռագիր ընդարձակ Պատմութեան Երուսաղէմի(1)

Զոր գրեաց պատուելի Տիգրան Հ. Թ. Սավալանեանց …վարժարանի ուսուցիչ՝ նախկին դասատու ժառանգաւորաց …դպրոցի եւ նախկին քարտուղար Պատրիարքարանի …սրբոց Յակոբեանց վանացն Ս. Երուսաղէմի ;

(Շարունակութիւն ; Տես զնախընթաց թիւն)։

ԳԻՐՔ Ա.

Ի հիմնարկութենէ Երուսաղէմի մինչեւ ծննդեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի · (յամէ 1981—4) ;

Գլ. Ա. Ի հիմնարկութենէ նորա մինչև ցգե…րութիւնն Բաբելացւոց · (յամէ 1981—584) ;

1· Հիմնարկութիւն Երուսաղէմի· Մելքիսեդեկ· Աբրահամ· (1981—1890) ;

2· Ծագումն Իսրայէլացւոց · Մովսէս · Յեսու· Ժամանակ դատաւորաց ; Սամուէլ·(1890—1094)։

3· Թագաւորութիւն · Սաւուղ · Դաւիթ · (1094 —1014 ; 4· Սողոմոն · շինութիւն տաճարին և ապարանիցն · (1014—974) ;

5· Ռոբովամ· բաժանումն թագաւորութեան· Աբիա · Ասա · Յովսափատ · Յովրամ· Աքազիա · (974—883) ;

6· Գոթողիա · Նորոգութիւն Աստուածային պաշտամանց յԵրուսաղէմ; Յովաս · Ամասիա · Ոզիա · Յովաթամ· Աքազ· Եզեկիա · (883—696)։

7· Մանասէ · Ամոն · Յովսիա · Յովաքազ· Յովակիմ· (696—610) ;

8· Գերութիւն Երուսաղէմի ի Բաբելոն ; Յեքոնիա · Սեդեկիա ; Այրումն և աւեր տաճարին. (610—584) ;

Գլ. Բ. Ի դարձէ գերութեան Հրէից մինչև ցիշխանութիւն Մակաբեանց · (584—167) ;

9· Զօրաբաբել· Յեսու; Շինութիւն տաճարին. (584—516) ;

10· Շարայարութիւն ;

11· 12· Եզրաս · Նեեմի ; Շինութիւն պարսպաց Երուսաղէմի · (516—433) ;

13· 14· Յովիադա · Յովնաթան · Յադդուս ; Շինութիւն տաճարին Սամարացւոց , և աղանդնոցին ; Աղեքսանդր Մեծ առնու զՊաղեստին և զԵգիպտոս · (433—332) ;

15· Մակեդոնական իշխանութիւն , յԱղեքսանդրէ սկսեալ մինչև ցԱնտիոք Եպիփան և ցվտարանջումն Մակաբեանց ; Սիմէոն արդարն. Եղիազար · (332—167) ;

16· Պտղոմէոս Բ· Փիլադելփոս ; Թարգմանութիւն Եւթանասնից ; Մանասէ · Ոնիաս Բ ;

17· Սիմէոն Բ· Ոնիաս Գ ; Անգթութիւնք Պտղոմէոսի Դ; Հեղիոդորայ դէպքն ի տաճարին;

18· Յասոն · Մենեղաւոս ; Անգթութիւնք Անտիոքոսի Եպիփանու ի վերայ Հրէից , և պղծութիւն տաճարին ;

Գլ. Գ. Ի պատերազմաց անկախութեան և ի ժամանակաց ազգային ազատ կառավարութեան ընդ իշխանութեամբ տոհմին Մակաբեանց մինչև ցծնունդ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի·(յամէ 167 ցԶ հասարակ թուին Քրիստոսի) ;

19· Պատերազմ Հրէից ընդդէմ Ասորւոց; Հաստատութիւն ազգա· կառավարութե· (167—130)։

20· Շարայարութիւն ; 21· Յովնաթան ;

22· Շմաւոն ; 23· Յովհաննէս Հիւրկանոս ;

24· Յաղագս հերձուածոյն փարիսեցւոց , Սադուկեցւոց և Եսսեանց ;

25· Իշխանք Մակաբէացիք անկախք մինչև ցտիրել Պոմպէոսի ի վերայ Երուսա· (130—63) ;

26· Արիստաբուղոս Ա ;

27· Աղէքսանդրոս Յաննէոս Ա;

28· Աղէքսանդրա դշխոյ ;

29· Հիւրկանոս Բ ; 30· Արիստաբուղոս Բ ;

31· Հռոմայք ընդ իշխանութեամբ Հռոմայեցւոց · (63—4); Հիւրկանոս Բ· միւսանգամ;

32· Շարայարութիւն ; 33· Հերովդէս Ա;

34· Շարայարութիւն ; 35· Շարայարութիւն ;

ԳԻՐՔ Բ.

Ի ծննդենէ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի մինչեւ ցաւերն Երուսաղէմի ի Տիտոսէ . (յամէ 4 նախ քան զհասա. թւոյն Քրիստոսի մինչեւ 70) ;

Գլ. Ա. Ի ծննդենէ Յիսուսի Քրիստոսի մինչև ցգալուստ Հոգւոյն սրբոյ · (յամէ 4 նախ քան զհասա · թուին Քրիստոսի մինչև 30) ;

36· Ծնունդ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի; Մահ Հերովդի· (4—3 նախ քան զհասա· թուին);

37· Յաջորդ Հերովդի· վէճք յաղագս թագաւորութեան ; Խռովութիւնք յԵրուսաղէմ; Աքսորի Արքեղայոս , և Երուսաղէմ կառավարի ի ձեռն դատաւորաց (3—13) ;

38· Տիբերիոս յաջորդէ զՕգոստոս ; Յաջորդութիւնք դատաւորաց ; Յովհաննէս որդի Զա…

(1)Այս ձեռագիր պատմական մատեանն՝ զոր կը… փափաքեինք 'ի լոյս ընծայեալ տեսանել շնորհիւ ազգային բարերարի միոյ , բաղկացեալ է 'ի քառածալ 1311 երեսաց եւ բաժանեալ յութ գիրս ;

ջարկութիւններ ըրին Բարձրագոյն Դրան վասն դադարման թշնամութեան գործոց, որպէսզի հաշտութեան պայմանաց վրայօք բանախօսութեանց ձեռք զարնուի։ Սակայն լսածնուս նայելով Բ. Դուռն՝ թէև հաշտութեան բանախօսութիւն ընելու համար իւր հաւանութիւնն տուած է, բայց թշնամութեան գործքերը դադարեցնելու առաջարկութիւնն չէ ընդուներ։

ՀԱՆԴԷՍ ՍՐԱԿԱՊԻ ՕԳՈՍՏԱՓԱՌ ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏ ԵՐԿՐՈՐԴԻ

Հինգշաբթի օրը (Օգոստ. 26ին) ժամը 5/12ին (ըստ Տաճկաց) առենները, օգոստափառ Սուլթանը Տոլմապաղչէի պալատէն հանդիսական նաւը մտաւ։ Թնդանօթներն սկսան որոտալ յԼ և այլ կողմերէ. կայսերական նաւերն, օտար տէրութեանց նաւերն և ընկերութեանց շոգենաւերն դրօշակներով զարդարուած էին։ Նորին վեհափառութիւնը ուղղակի Էյուպի նաւահանգիստը ելաւ. անդանօր կազմ և պատրաստ էին աւանդաւնին և բոլոր բարձրաստիճան պաշտօնատարք, և կայսերական վակրաւոր ու փեառաւոր սպասաւորք։ Նաւահանգստէն դնաց Էյուպ Սուլթանին դամբարանը, ուր սովորական արարողութիւնները կատարուեցան և Շէյխ իւլ—իսլամ էֆէնտին նուիրական սուրը կապեց Նորին վեհափառութեան մէջքը։ Դուրս ելաւ անկէց, առջևէն երկու կողմանէ կարգաւ մերին աստիճանէն մինչև առաջին աստիճանի երկրորդ կարգի պաշտօնատարք, և համայն բարձրաստիճան զինուորականք, կրօնականք և նախարարք, ամենքն ալ ծանր համազգեստ զարդարեալ, և ընտիր ու ոսկեզարդ նժոյգներու վրայ հեծեալ։ Ցէօհանէի գործերէն չուխա, և այլ կերպասներ և ֆէսեր պատերուն վրայ կախուած և վրանները փառաւոր գիրերով «փատիշահըմ, չօք եաշա» գրուած էր, և գործարանին գլխաւորք և բանուորք միակերպ հագուած՝ միաբերան կաղաղակէին «փատիշահըմ չօք եաշա»։

Էտիրնէ—գափուի դուրսը, վրաններու ներքև կըգտնուէին ազգաց կրօնական պետերն, ինչպէս նաև մեր Ս. Պատրիարք Հայրը հանդերձ խումբ մը եկեղեցականօք, և այլևայլ ազգաց վարժարանաց երկսեռ ուսանողք՝ ուղերձ ի ձեռին և երգ ի բերան, և «փատիշահըմ չօք եաշա» կաղաղակէին։ Ցիշեալ դրանը մօտ կային դեսպանք ալ՝ վրաններու տակ։

Թափօրն Էտիրնէ—գափուէն մտնելով՝ Նշանճիի պաշտպանոցէն ուղղակի Սուլթան Մէհմէտի և անկէց Սուլթան Մէճիտի դամբարանաց առջև կանգ առաւ, ուր օգոստ. Սուլթանը աղօթքի կեցաւ, և բարեմաղթութիւններ եղան Նորին վեհափառութեան համար։ Անտի դարձեալ միևնոյն հանդիսիւ Ցալթըհ Սուլթան Մէհմէտի դամբանը երթալով՝ քիչ մ'ալ հոն կենալէ յետոյ, խաֆաֆխանէ՝ Շահ—զատէ—պաշիէն և Սուլթան Պայազիտի հրապարակէն անցնելով, Տիվան—եօլի ճանապարհաւ Պապը—Հիւմայունէն ու Զարպխանէի դռնէն մտնելով, Եըլտըզ—չէրիֆի յարկին առջև հանդէսը վերջացաւ, և Նորին վեհափառութիւնը հոն իջաւ այցելեց, և Թօփգափուի պալատէն նաւ հեծնելով՝ իրիկուան ժամը 1ին առենները պալատը դարձաւ։

Թօփգափուի պալատը հասած ատենը Զարպխանէի հրապարակին մէջ բոլոր նախարարք և բարձրաստիճան պաշտօնատարք Նորին վեհափառութեան բարևները ընդունեցին, և 21 թնդանօթ արձակուեցաւ։ Թափօրին անցած տեղերը, երկու կողմը զօրք, ոստիկանք, և դպրոցական ուսանողք շարուած էին, և բարեմաղթութեան ձայներ կըբառնային։ ՓՈՒՆՋ

Որովհետև ներկայ պարագայից մէջ Արևելեան քրիստոնէից վրայօք շատ կըխօսուի, և նոյն վիճակին բարւոքելու առաջարկութիւններ կըլինին, հարկ կըհամարիմք դաղղիական լրագրէ մի թարգմանելով՝ յիշեալ քրիստոնէից եկեղեցական դասակարգութեան և իրարու հետ յարաբերութեանց յատագայ յիշատակագիրը հաղորդել մեր ընթերցողաց։ Ցիշատակագիր, զոր մօսիւ տ'Ավրիլ սեպուհն մատուցեր է Գաղղիոյ Ակադեմիային, և որ ուշադրութեան արժանի կարևոր տեղեկութիւններ կպարունակէ։

«Ի սկզբան, կըսէ յիշատակագիրը, կընկատեմք չորս քահանայապետներ, որք զինքեանս կանուանեն ինքնագլուխ (autocéphale), ինքնօրէն (autonome) և հաւասարանուն (isonome)։ Այս ամեն յատկական անուանակոչութիւնքն կըհաստատեն իրենց հաւասարութիւնն և իրենց փոխադարձ անկախութիւնը։ Սոքա են Կ. Պոլսոյ, Անտիոքայ, Աղէքսանդրիոյ և Երուսաղէմայ պատրիարքութիւնքն։ Կ. Պոլսոյ Պատրիարքն թէև միւսներէն մեծագոյն կըհամարուի, բայց միայն պատուոյ պարզ յառաջնութիւն մի է ունեցած առաւելութիւնը։ Կիպրոսի արքեպիսկոպոսն ևս սակաւ ինչ ինքնօրինութեան իշխանութիւն մի ունի, որ հիմնեալ է Եփեսոսի ժողովոյն մէկ կանոնին վրայ։ Ի բաժանմանէ նախնական այս չորս եկեղեցեաց բազմաթիւ եկեղեցիներ կամ խմբեր կազմեցան, որք այժմ անկախ են։

Առաջին խմբին մէջ կըգտնեմք զնեստորականներն, որոց հերետիկոսութիւնն և հերձուածըն յառաջին դարուց կըսկսին, և ունին Պատրիարք մի 'ի Քօթչանէս՝ օսմանեան Քիւրտիստանի մէջ։ Ի նեստորականաց ոչ սակաւք վերադարձան 'ի կաթոլիկութիւն. սոքա են Քաղդէացիք Թուրքիոյ և Պարսկաստանի, որք ունին Պատրիարք մի 'ի Մուսուլ, և Մալապարի (Հնդկաստան) Քաղդէացիք, որք Վէրապոլի քաղաքին քահանայապետական նուիրակին իշխանութեան ներքև կըգտնուին։ Քաղդէացի անունն այն պատճառաւ տրուած է նեստորականաց. վասն զի պատարագի արարողութիւնն հին Քաղդէական լեզուաւ կըլինի։

Երկրորդ խումբն չորսի կըվերաբաժնուի։ Առաջին բաժանման մէջ կըտեսնուին Ցակոբիկեանք Սուրիոյ, Միջագետաց և Հնդկաստանի, որոց Պատրիարքն 'ի Զաֆ ծարան կըբնակի։ Երկրորդ բաժանումն կըպարունակէ զՂպտիներն՝ որք Պատրիարք մի ունին 'ի Գահիրէ։ Երրորդ բաժանման ներքև կըգտնուին Հապէշներն՝ և պիսկոպոսով մի, զոր Գահիրէի Պատրիարքն կըկարգէ։ Չորրորդ բաժանումն կազմեալ է 'ի Գրիգորեան(1) (Լուսաւորչական) Հայոց՝ ընդհանուր պատրիարքաւ մի՝ որ յէջմիածին կընստի և որ կերպիւ իւիք գլխաւորութիւն ունի 'ի վերայ միւս երեք պատրիարքաց։ Կայ ևս հատուած (Secte) մի Հայոց՝ Հակահասունեան անուանեալ, որ ոչ ճանաչէ զընդհանուր Պատրիարքն (Էջմիածնի)։ Միաւորեալքն (uniate), այսինքն այս խմբին քրիստոնեայք՝ որ միացեալ են Հռոմի հետ, կըգտնուին 'ի մէջ չորս եկեղեցեաց, զորս նշանակեցինք 'ի վերոյ։ Կան նաև Հռոմի հետ միացեալ Սուրիացիք, Ղպտիներ և Հապէշք։ Արևելեան միացեալ Հայք ունին Պատրիարք մի 'ի Կ. Պոլիս։ իսկ արևմտեան միացեալ Հայք արքեպիսկոպոս մի 'ի Լէմպերկ (Կալիցիա) և

(1) Ձախորդ անուանակոչութիւն մի է. զոր 'ի ժամանակին անուշադրութեամբ ընդունեցեր է սուրբ Էջմիածնայ մայր Աթոռն։ Սակայն կարծեմք թէ անհաւանելի չէ թողուլ զայն եւ ընդունել զայլ անվնաս անուանակոչութիւն մի, (եթէ անհրաժեշտ հարկ կայ յատկական անուն մի ընդունիլ,) օրինակի աղագաւ «Արեւելեան Հայք»։

քարեայ քահանայապետի։ Մկրտութիւն Քրիստոսի, և սկիզբն վարդապետութեան նորա և հրաշից. (14—27)։

39. Շարայարութիւն վարդապետութեանցն Քրիստոսի։ Գլխատումն Ցովհա. Մկրտչի. (28)։

40. Շարայարութիւն հրաշից և վարդապետութեանց Ցիսուսի։ Խորհուրդ Հրէից սպանանել զնա. (29—30)։

41. Մուտն Ցիսուսի հանդիսիւ յԵրուսաղէմ։ Թղթակցութիւն Աբգարու Հայոց արքայի ընդ նմա. (31)։

42. Վերջին քարոզութիւնք Ցիսուսի։ Մատնութիւն նորա և մահ. (31)։

43. Թաղումն, յարութիւն և համբարձումն Քրիստոսի յերկինս։ Գալուստ Հոգւոյն սրբոյ (31)։

ԳԼ. Բ. Ի գալստենէ Հոգւոյն սրբոյ մինչև ցընդհանուր ապստամբութիւն Հրէից. (31—65)։

44. Խռովութիւնք յԵրուսաղէմ առ Պիղատոսիւ։ Քարոզութիւն և բանտարկութիւն Պետրոսի և Ցովհաննու, և սքանչելի ազատութիւն նոցա։ Ընտրութիւն եւթն սարկաւագաց և մահ Ս. Ստեփաննոսի. (31)։

45. Ցակոբոս փոքրն ընտրի եպիսկոպոսապետ և առաջին Պատրիարք յԵրուսաղէմ։ Դարձ Պաւղոսի։ Ազատութիւն քրիստոնէութեան առ Տիբերեաւ։ Վախճան Պիղատոսի. (31—36)։

46. Հերովդէս Ագրիպպաս թագաւոր կարգի Հրէից։ Գայիոս Կալիգուլա ջանայ տալ զանձն ի պաշտօն. խռովութիւնք վասն նորա ի մէջ Հրէից։ Շինութիւնք զոր առնէ Ագրիպպաս։ Սով։ Հեղինէ թագուհի։ Գլխատումն Ցակոբայ Զեբեդեան. կապանք Պետրոսի. (37—45)։

47. Շարայարութիւն։

48. Փոխումն յաշխարհէ Սրբուհւոյն Հեղինեայ։ Գերեզման նորա. (46)։

49. Առաջին ժողով յԵրուսաղէմ առ առաքելովք։ Կապանք Պաւղոսի, և երթ նորա ի Հռոմ։ Նահատակութիւն Ցակոբայ արդարոյ. գերեզման նորա (49—61)։

50. Ահեր և ապականութիւն Հրէաստանի յերեսաց յեղուզակաց և ապստամբաց։ Անօրէնութիւնք և ռճիրք դատաւորացն Հռոմայեցւոց։ Վէճք Ցունաց և Հրէից ի Կեսարիա. (53—65)։

51. Շարայարութիւն։

ԳԼ. Գ. Ցընդհանուր ապստամբութենէ Հրէից մինչև ցվերջին աւեր Տաճարին. (65—70)։

52. Եղիազարեանք և Մանայեմեանք. քաջութիւնք նոցա։ Պարտութիւն Կեղեստոսի. (65)։

53. Շարայարութիւն։

54. Վեսպասիանոս ընտրի կուսակալ և ընդհանուր զօրավար երկրին Ասորւոց։ Գայ ի Պաղեստին որդւովն իւրով Տիտոսիւ։ Առնու զՑովտապատ, զՏիբերիա, զՏարիքէ, և զԳիսկալա։ Ցովհաննէս ապստամբի։ Եդոմայեցիք դան յօգնութիւն նախանձայուզաց. (66—67)։

55. Վեսպասիանոս տիրէ բովանդակ Պաղեստինի և ծովեզերայցն, և քաղաքաց ամենայն յայնկոյս Ցորդանանու։ Ընտրի կայսր ի զօրաց իւրոց, և մեկնի ի Հռոմ։ Շմաւոն և Եղիազար և նոցին թերք. (68—69)։

56. Պաշարի Երուսաղէմ ի Տիտոսէ։ Ցովհաննէս և Եղիազար միաբանին և ունին զտաճարն։ իսկ Շմաւոն՝ զՍիոն և զստորին քաղաքն։ Տիտոս առնու զԲեզեթա և զԱկրայ. բանակցի ընդ հրեայս։ Բռնութիւն սովուն և տագնապ ժողովրդեան (70)։

57. Շարայարութիւն։

58. Քաջասրտութիւն Սափփիրոսի ասորւոյ։ Հռոմայեցիք տիրեն Անտոնիեայ աշտարակին։ Բանակցութիւն։ Պղծութիւն տաճարին։ Ցղայակերութիւն սովատանջ կնոջ։ Այրումն դրանց Տաճարին. (70)։

59. Բոլորական այրումն տաճարին։ Տիտոս հրամայէ աւարել և այրել զԱկրայն։ Անկանի և վերջին քաղաքն Սիոն։ Թիւ սպանելոցն և գերելոց։ Ցովհաննէս և Շմաւոն ձերբակալ լինին։ Տիտոս մեկնի ի Հռոմ։ Ագրիպպաս արքայ և Ցովսեպոս պատմագիր. (70—71)։

60. Շարայարութիւն։

ԳԻՐՔ Գ.

Ցաւերմանէ տաճարին ի Տիտոսէ մինչեւ ցսկիզբն առաջին խաչակրութեան. (70—1095)։

ԳԼ. Ա. Ցաւերմանէ տաճարին մինչև ցխաղաղութիւն Ս. Տեղեաց ի Հեղինեայ. (70—327)։

61. Վիճակ քրիստոնէից յետ կործանման Ս. Քաղաքին։ Կարգ յաջորդաց Ս. Ցակոբայ Առաքելապետի։ Շմաւոն։ Սկիզբն հալածանաց Քրիստոսի. վկայութիւն Շմաւոնի. (70—108)։

62. Ցուստոս. Զակքէոս. Տուբիաս. Բենիամին. Ցովհաննէս. Մատաթիաս. Փիլիպպոս. Սենեկաս. Ցուստոս. Ղեւի. Եփրեմ. Ցովսէփ։ Կրկին ապստամբութիւն Հրէից առաջնորդելով ի Բարքեբայ։ Պարտութիւն նոցա յԱդրիանոս կայսերէ։ Պահպանութիւն քրիստոնէից զսուրբ տեղիսն։ Ադրիանոս շինէ զԵրուսաղէմ. (108—136)։

63. Մարկոս. Կասիանոս. Պուպլիոս. Մաքսիմ-

ընդհանուր աբբանէր 'ի Վիեննա և 'ի Վենետիկ։

Երրորդ խումբն կազմեալ է 'ի Լիբանանու Մարոնիդներէ ։

Չորրորդ խումբն՝ որ աւելի մեծ ու կարևորն է, օրթոտոքս անունն կուտայ իրեն, և՚ունի ոչ նուազ քան զհնգետասան՝ բաժանմունս կամ եկեղեցիս ։

1· Կ· Պօլսոյ եկեղեցին, 2· Աղեքսանդրիոյ եկեղեցին, 3· Անտիոքայ եկեղեցին, 4· Երուսաղեմայ եկեղեցին, 5· Կիպրոսի եկեղեցին, 6· Հելլենական եկեղեցին, որ Աթէնքի սինոդէն կըկառավարուի ։ Այս եկեղեցեաց մէջ պատարագի արարողութիւնք յունարէն լեզուաւ կըլլին ։ 7· Վրաստանի եկեղեցին՝ Էքզարքով (Առաջնորդով) մի 'ի Տփխիս, 8· Պուլղարստանի եկեղեցին Էքզարքով մի 'ի Կ· Պօլիս, 9· Ռուսաց եկեղեցին՝ որ կըկառավարուի 'ի սինոդէն Սէն—Բէդէրսպուրկի, 10· Սերվիոյ եկեղեցին՝ որ Պէլղրատի մետրապօլիտին իշխանութեան ներքև է, 11· Գառատաղի եկեղեցին՝ որ կըկառավարուի Չեռնովիցի եպիսկոպոսէն, 12· Աւստրիական Սերվիոյ եկեղեցին, որոյ պատրիարքն 'ի Քարլովից քաղաքն է, 13· Սլավօրումանեան եկեղեցին Չէրնովիչի (որ 'ի Պուքովին), 14· Ռումանեան եկեղեցին Հէրմանշդադի (Դրանսիլվանիա), 15· Մոլտօ—Վալաքիոյ եկեղեցին՝ որ Պուքրէշի Առաջնորդին իշխանութեան ներքև կըգտնուի ։

Այս զանազան օրթօտոքս խումբքն յեկեղեցական հաղորդակցութեան գտանին · այսինքն իրերաց եկեղեցին սուրբ հաղորդութիւնն կըհնդունին ծանր պարագայից մէջ ։ Պատարագի արարողութեանց համար յիշեալ եկեղեցիքն հինգ լեզուաւ կըգործածեն, որք են յունարէնը, Սլավոներէնը, Ռումաներէնը, վրացերէնը և արաբերէնը ։

Միացեալքն (Իւնիաթ), որք օրթօտոքս խմբէն անջատեալ՝ Հռոմի հոգևոր իշխանութիւնն կընդունին, հետևեալքն են ։ 1· Մելքիթներն՝ որք Աղեքսանդրիոյ, Անտիոքայ և Երուսաղեմայ աթոռներէն եկած են և իրենց պատրիարքը 'ի Դամասկոս կընստի ։ 2· Միացեալ—Պուլկարք՝ որք եպիսկոպոս մի ունին յԱդրիանուպօլիս ։ 3· Ռութենիոյ Միացեալ—Ռութէնք, որոց եպիսկոպոսը կընստի 'ի Շէլմ քաղաքը · 4· Կալիցիայի Միացեալ—Ռութէնք՝ եպիսկոպոսով մի 'ի Լէմպէրկ, 5· Հունգարիոյ Միացեալ—Ռութէնք, որք կրան քաղաքին եպիսկոպոսին իշխանութեան ներքև կըգտնուին ։ 6· Խրուաթստանի միացեալ Սերվիացիք, որք կըկառավարուին Քրէճերացի եպիսկոպոսէն ։ 7· Աւստրիոյ միացեալ Վալաքներն՝ որք մետրապօլիտ մի ունին իսկարաշ քաղաքը ։

ԱԶԳԱՅԻՆ

Պատրիարքական կոնդակին՝ որ Զմիւռնոյ ազգային երեսփոխանական ժողովին ընտրութիւնն կըկտերայնէր, Օգոստոսի 21ին շաբաթ օրն հասնելով 'ի Կ· Պօլսոյ, հետևեալ օրն կարդացուեցաւ 'ի սուրբ Ստեփաննոս եկեղեցւոյ 'ի ներկայութիւն ժողովրդեան ։

Ըստ այնորիկ երեսփոխանական ժողովն 'ի 24երորդումն նոյն ամսոյն գումարեցաւ յազգային Առաջնորդարանն։ ընդ նախագահութեամբ արժանապատիւ տէր Գէորգ աւագ քահանային և իւր անդամոց մեծագոյն մասին հաւանութեամբ ազգային կրօնական և Քաղաքական ժողովքն կազմուեցան հետևեալ կերպիւ ։

Անդամք կրօնական ժողովոյ ։

Արժանապատիւ

Տէր Պետրոս քահանայ, Ատենապետ,

Տէր Աւետիս » Ատենադպիր,

Տէր Յակոբ »

Տէր Դաւիթ »

Տէր Գէորգ Գառնիկ

Անդամք Քաղաքական ժողովոյ ։

Մեծապատիւ տեարք

Խաչատուր Մարգար Էքիզեան, Ատենապետ,

Ստեփան Թէօտէրէճեան, Ատենադպիր,

Թադէոս Սվաճեան,

Յօհաննէս Նուպարեան,

Մկրտիչ Ս· Էքիզեան,

Աւագ Աւագեան,

Մարտիրոս Գրիճեան ։

Օգոստոս 29ին կիրակի օրն, ազգային նորընտիր Քաղաքական ժողովն յատուկ նիստ մը ընելով՝ ընտրեց Ուսումնական խորհրդոյ և ազգային հիւանդանոցի հոգաբարձութեան անդամներն՝ հետևեալ կերպիւ ։

Անդամք ուսումնական խորհրդոյ ։

Մեծապատիւ տեարք

Տօքթօր Պօղոս Կոստանդեան,

Մեսրոպ Նուպարեան,

Թադէոս Աբարդալեան,

Ղուկաս մահտեսի Յ· Եսայեան,

Մկրտիչ Եսայեան ։

Անդամք Հոգաբարձուաց հիւանդանոցին ։

Մեծապատիւ տեարք

Մահտեսի Յակոբ Թովմասեան,

Փիլիպպոս Պուլտուրլեան ։

Կարգաւորութիւն և մանաւանդ եղբայրսիրութիւն ու համաձայնութիւն կըբարեմաղթեմք ազգային նորընտիր պաշտօնակալաց · քանզի ցաւօք սրտի կըլսեմք թէ երկպառակութիւնն 'ի սկզբան անդ սպրդելով երեսփոխանական ժողովոյն մէջ, նորա անդամոց մէկ մասն ծանրապէս վշտացուցեր է զառաջին ատենապետ նոյն ժողովոյն՝ զմեծա· Եսայի աղան Եսայեան, որ իրաւամբ հարկ համարեր է ներկայ չգտնուիլ յիշեալ ժողովոյն և ոչ մի նստին · հետևաբար վերոյիշեալ գործողութիւնքն կատարուեր են 'ի բացակայութեան առաջին ատենապետին ։

Ի Կալկաթայէ Օգոստոսի 1 ամսաթուով նամակ մի ընկալաք յորմէ հարկ համարիմք, սովորական անկողմնապահութեամբ մերով՝ քաղել զհետևեալ տողսն, զվերաբերեալսն ազգային ախուր գործոյ Հնդկաստանի ։

«Յաճախակի ընթեռնումք 'ի պատուական լրագիրդ զձախորդ լուրս վասն Հնդկաստանի և Նորջուղայի, մանաւանդ 'ի 1042 թիւն 'ի մէջ այլոց առէիք, բստ գուշակութեան թղթակցին ձերոյ, թէ ընդ փոյթ յեղափոխութիւն մի լինելոց է 'ի Կալկաթայ և 'ի Նորջուղայ, զի բոլորովին անիշխանութիւն է յեկեղեցական վարչութեան ։ Եկեղեցական վարչութիւն ասելով, անյուշտ թէ դուք և թէ թղթակից ձեր՝ իմանայք զկառավարութիւն կալուածոց և եկամտից եկեղեցւոյ, և իբրև օրինակ յառաջ բերէք զՄադրաս ։ Արդ զինչ է արդեօք պատահեալն 'ի Մադրաս ։ Գանգատ ուղղեալ են ոմանք տեղական կառավարութեան զվարչութենէ եկեղեցականին · և տեղական կառավարութիւնն քննելով զգործն՝ ուղիղ գտեալ է զընթացս եկեղեցպանի · բայց միանգամայն ոչ կամելով մերժել զմեծագոյն մասին զխնդիր, թոյլ տայ որ այլ ոք յաջորդեսցէ նմա, բայց այնու պայմանաւ զի նորընտիր եկեղեցպանն պարտաւոր եղիցի յիւրաքանչիւր վեցամսեայ շրջանի ցուցանել կառավարութեան զհաշիւ ելևմտից եկեղեցւոյն ։ Արդ՝ որպէս տեսանի, այս տարաձայնութիւնն ոչ վերաբերի եկեղեցական հոգևոր վարչութեան, այլ ազգային աշխարհական վար-

---

նոս · Յուղիանոս · Գայիանոս · Սիմմաքոս · Գայիանոս Բ· Յուղիանոս Բ· Ապիոն ։ Գարձ հաւատացելոց յԵրուսաղէմ · Ակիւղաս ընդունի զքրիստոնէութիւն ։ Ազատութիւն քրիստոնէից առԱդրիանոսիւ, և հալածումն նոցա առ յաջորդօք նորին, և անշքութիւն Ս· վայրաց · (136—183) ։

64· Մաքսիմոս · Անտոնինոս · Վաղէս · Դուղիփիանոս · Նարկէսոս · Դիոն · Գերմանիոն և Գորդիանոս · Նարկեսոս երկրորդ անգամ ։ Աղէքսանդրոս · (183—249) ։

65· Մազաբանոս · Հիւմենոս, առ որով ժողովն Անտիոքայ ։ Զաբդաս · Հերմոն · Մակարիոս ։ Փարոզութիւնք ի Թուրքաստան և յերկրին Փերսոնայեաց · (249—327) ։

Գլ· Բ· Ի նորոգութենէ սուրբ Տեղեաց մինչև ցհալածումն Հայ միաբանութեան Երուսաղէմի · (327—551) ։

66· Կոստանդիանոս և Տրդատ շինեն զՍ· տեղիս ։ Գիւտ խաչին ի ձեռն Հեղինեայ · (327—335)

67· Ժողով Նիկիոյ ։ Կանոնք սուրբ Մակարայ վասն Եկեղեցւոյն Հայոց · (325—340) ։

68· Մաքսիմոս ։ Ռանութիւն Արիանոսաց ընդդէմ ուղղափառաց ։ Նուրբն Աթանաս և սուրբ Բարսեղ · (345—350) ։

69· Կիւրեղ Ա ։ Նշան Ս· Խաչին երևեալ յօդսն, և չարութիւն Ակակիոսի, առ որով և ժողովն Սելևկիոյ ։ Աքսոր Կիւրղի · (350—386) ։

70· Շարայարութիւն ։ Յուլիանոս ուրացող ։ Դարձ Կիւրղի յաքսորանաց, և տարապարտ ճիգն Հրէից շինելոյ զտաճարն ։ Երկրորդ տեսիլ լուսանիշ Ս· Խաչին ։ Սատակումն Յուլիանոսի ։ Կրկին տարագրութիւն և դարձ Կիւրղի ։ Երկրորդ ընդհանուր ժողով Կ· Պօլսի և վախճան Կիւրղի ։

71· Յովհաննէս ։ Ս· Աւգոստինոս · Պեղագիոսի ժողովք Երուսաղէմի և Լիւդիոյ ։ Գիւտ նշխարաց Ս· Ստեփաննոսի ։ Պրայիլիոս · Եւդոքսիա թագուհի · (388 կամ 390—422) ։

72· Յոբնաղ ։ Նեստոր հերետիկոսապետ և ժողովն Եփեսոսի ։ Փոխադրութիւն նշխարաց Ս· Ստեփանոսի ի Կ· Պօլիս ։ Ժողով Քաղկեդոնի ։ Բռնութիւն Յոբնաղայ ընդդէմ եկեղեցւոյն Երուսաղէմի յաղագս քաղկեդոնական ժողովոյն ։ Թէոդոսոս ։ Յոբնաղ երկրորդ անգամ, Եղիա · Յովհաննէս · Պետրոս · (422—545) ։

73· Յուստոս Գ· Մակարիոս Բ· Բռնութիւն Յուստինիանոսի կայսեր ի վերայ Երուսաղէմացւոց վասն Տեառնընդառաջի տաւնի · (545—559) ։

Գլ· Գ· Ի հալածմանէ Հայ միաբանութեան մինչև ցառումն Երուսաղէմի յՕմար Խաղդայ · (553—636) ։

74· Եւստաթէոս ։ Լքանել բազմաց Հայ կրօնաւորաց զսուրբ տեղիս ։ Վանորայք Հայոց յԵրուսաղէմ և ի շրջակայս նորին ։

75· Բաժանումն պատրիարքական իշխանութեան յերկուս ։ Առումն Երուսաղէմի ի Պարսից ։ Գերութիւն Ս· Խաչի ։ Անգթութիւնք Պարսից և Հրէից · (614) ։

76· Մոդեստոս ։ Պատճէն թղթոյ նորա առ Կոմիտաս կաթողիկոս և պատասխանին ։ Դարձ սուրբ Խաչին · (614—629) ։

77· Աբրահամ Պատրիարք Հայոց ։ Սոփրոնիոս Պատրիարք Յունաց ։ Մէհէմմէտ Ա· ամիրապետ Միսլիմաց · արշաւանք նորա յԱսորիս ։ Եւթ առ նա Աբրահամ Պատրիարքի, և դաշնագիր նորին Աբուբէքրի և Օմար յաջորդք Մէհէմմէտայ · (629—636) ։

Գլ· Դ· Յառմանէ Երուսաղէմի յՕմար Խաղդայ՝ մինչև ի սկիզբն առաջին Խաչակրութեան · (636—1095) ։

78· Օմար Խաղդայ տիրէ Երուսաղէմի ։ Գրիգոր Պատրիարք Եդեսացի ։ Շինութիւն Հարէմի Շէրիֆի՝ այն է տաճարն Սողոմոնի ։ Արդարադործութիւն Օմարայ և մահ նորա · (636—645) ։

79· Տէրութիւն հակիրճ ի վերայ յաջորդութեան պատրիարքաց ։ Օսման, Ալի, Հասան, և տիրապետութիւն տոհմին Օմմեանց ։ Նեղութիւնք քրիստոնէից ։ Արկուլփ գաղղիացի և Գուիլլոտ Սաքսոնացի ուխտաւորք, վախճան հարստութեան Օմմեանց · (6 5—752) ։

80· Ծագումն հարստութեան Աբբասեանց ։ Մեծն Կարոլոս ։ Եղիա Պատրիարք · (753—881) ։

81· Եղծումն իշխանութեան, և անկանելն Աբբասեան ։ Արշաւանք Փոկասու և Զմշկիկ կայսերց ի Պաղեստին · (881—972) ։

82· Ծագումն Ֆաթիմեանց ։ Բռնութիւնք Հաքէմի ։ Գինեգործական քաջութիւն պատանւոյ միոյ ։ Արսէն Պատրիարք, առ որով սուրբ Մակար և սուրբ Սիմէոն · (972—1021) ։

83· Սաստ դժուարութիւնք վախճանի աշխարհին ։ Գահիր, և նորոգութիւն տաճարի սուրբ Յարութեան ։ Արշաւանք Սելճուկեանց, փոփոխութիւնք իշխանութեան Երուսաղէմի ։ Զարմանութիւն Յունաց և նուաղութիւն կայսերութեան նոցա ։ Գրիգոր Վկայասէր, և ուխտագնացութիւն նորա, Գրիգորիոս քեռորդի նորա Առաջնորդ Եգիպտոսի ։ Տառապանք ուխտաւորաց ի Ս· Երկրի · (1021—1095) ։

(Շարունակելի)

չութեան ։ Իսկ 'ի մասին ազգային յեղափոխութեան որ լինելոց է , ասէք , 'ի կալկաթայ, այդ վաղու ևս կատարեցաւ , այսինքն դանդաղաշխ մատուցաւ տեղական կառավարութեան ընդդէմ եկեղեցպանին , և ամենայն ինչ կարգադրեցաւ ըստ օրինաց ։

«Ստոյգ է թէ ցաւալի և ազգամիտս են ; այս ամենայն երկպառակութիւնք , և մեք իսկ խոստովանիմք թէ ազգային գործոց վիճակն ոչ է 'ի նախանձելի կացութեան . բայց ոչ միայն 'ի Հնդիկս և 'ի Նորջուղայ , այլ ամենայն ուրեք'ի հայաբնակ քաղաքս . յորս անսիրութիւնն և երկպառակութիւնն , դժբաղդաբար , տիրեն 'ի մեծ վնաս ազգային բարոյական և ուսումնասիրական յառաջադիմութեանց''։

Ի Ռուսաստանէ Օգոստոս 18 ամսաթուով առմեզ՝ գրեալ նամակէ մի՛ հետևեալ տողերն կըքաղեմք 'ի չինութիւն բարեսէր ընթերցողաց մերոց և բոլոր հասարակութեան .

«Զգայչ լերուք 'ի հաւաստ ընծայելոյ անտեղի բարբանջմանց ազգային լրագրաց ոմանց Պօլսոյ, որք յաւակնին հրատարակել համբաւս անճոռնիս , մանաւանդ զեկեղեցական տեսչութենէ և զպատկառելի Գլխոյ Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ . զոր օրինակ , որպէս և դուքդ ասէք , անհիմն է բոլորովին և այլանդակ լուրն այն՝ թէ վեհա. Հայրապետն մեր տարագրեալ իցէ ի Սիբերիա ։ Քանզի ոչ միայն չիք բնաւ ամենևին , և ոչ իսկ կարէ լինել պատճառ ինչ այնպիսի գնացից տէրութեան ընդ վեհափառին , այլև յանհնարից է երևակայել անգամ՝ թէ այնպիսի ինչ պատահեսցի ի բարեկարգ և ի քաղաքագէտ կառավարութեան աշխարհիս Ռուսաց ։

«Հաճութեամբ սրտի խմանամ թէ բազմաթիւ մերազնեայ ժողովուրդքն՝ որ ի յԱխալցխա և ի շրջակայսն , ի Քութայիս , ի Սուրամ, ի Կորի և ի շրջակայսն , ի Սղնախ , ի Թելաւ , ի Զաքաթալա և ի գիւղօրէս , վայելեն յանդորրաւէտ հանգստեան և 'ի խաղաղութեան , վառեալեն սիրով Աստուածպաշտութեան և հաւատարիմ հարազատութեան առ Մայր Աթոռն Հայաստանեայցս եկեղեցւոյ , և կառուցանեն եկեղեցիս նորանորս ։ Գտանին ի բազում վայրս և ծխական ուսումնարանք տղայոց և օրիորդաց . և ուր ոչն գուցեն՝ բացեալ լինին հետզհետէ և բարեկարգին''։

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Զմիւռնիա , 4 Սեպտեմբեր ։

Մեր մթնոլորտն դեռ չզովացաւ . ընդհակառակն արտաքոյ կարգի տաք կընէ ։ Սանթիկրատ ջերմաչափը 35—36 աստիճան կընշանակէ ։

—Հաճութեամբ սրտի կըծանուցանեմք թէ յորմէ հետէ մեր դաւառին կառավարութեան սանձն Սապրի փաշային ձեռքն անցաւ , Նորին վսեմութեան բարեխնամ վերատեսչութեամբն՝ գողութեանց և չարագործութեանց թիւը զգալի կերպիւ նուազեցաւ , և տարակոյս չունիմք թէ հասարակաց ապահովութիւնն օրըստօրէ ևս առաւել պիտի հաստատուի ։

—Վսե. կուսակալն մեր՝ 'ի պատճառս գահակալութեան Սուլթան Համիտ Երկրորդին, չկրնալով անմիջապէս հաստուցանել զփոխադարձ այցելութիւն իւր՝ հիւպատոսաց քաղաքիս , զնոյն այցելութիւնն անցեալ ամսոյ 24ին ըրաւ , ընկերութեամբ տեղական իշխանութեան թարգման մեծաշուք Տիրան էֆէնտիին ։

—Գերմանական նաւատորմիղ մի բաղկացեալ յերկուց զրահաւոր ֆուէկաթաց և'ի մի փոքրիկ շոգենաւէ , անցեալ շաբաթ օրէ 'ի վեր 'ի նաւահանգիստ մեր կըգտնուի , Սէլանիկէն գալով։

—Մեծաշուք մօսիւ Մուսիւրիս , որ Ռուսիոյ հիւպատոս է 'ի քաղաքիս և իւր բարձր պաշտօնն խիստ արժանաւորապէս 'ի գործ կըդնէ , տէրութեան խորհրդականի(Conseiller d'Etat) աստիճանաւ պատուեցաւ 'ի վեհափառ կայսրէն ամենայն Ռուսաց ։

—Ռուսաց վեհափառ Աղէքսանդր կայսեր անուան տօնախմբութիւնն՝ Օգոստոսի 30ին 'ի ձայն բազմաթիւ թնդանօթաց և արտաքոյ կարգի փառաւորութեամբ՝ կատարեցաւ ։

Երեկոյին՝ 'ի նաւահանգիստ մեր գտնուող Ռուսիոյ հինգ պատերազմական շոգենաւք , և մանաւանդ Օլէթլանա գորվէթն՝ որոյ հրամանատար է բարձր. Ալէքսիս Մեծ—Դուքսն , նմանապէս՝ Բէդրօբաւլօսք ֆուէկաթն՝ որոյ մէջ կըգտնուի Պուլթաքօֆ ծովակալն , ամենաչքեղ կերպիւ լուսաւորեալ էին և այնպիսի սքանչելի տեսարան մի կընէրկայացնէին , որոյ նմանը երբէք չէր տեսած Զմիւռնիաբնակ ժողովուրդը . վասն որոյ խուռն բազմութեամբ ծովեզերքը ելլելով հիացմամբ կընկատէր արուեստական հրախաղութեանց գեղեցկութիւնը , հրացայտ փամփշտաց և ելեքտրական լուսափայլութեանց զարմանալի ճաճանչներն , որ ժամանակ առժամանակ զբոլոր քարափունքը (գէ) և զնաւահանգիստը կըլուսաւորէին ։ Աւելորդ կըհամարիմք զրուցել թէ ծովապետական ֆուէկաթին երաժշտաց խումբն՝ պարագայիս յարմար ուրախալի և գեղեցիկ եղանակներ կընուագէր շարունակ ։ Բազմաթիւ նաւակներ և փոքրիկ շոգենաւեր շքեղապէս լուսաւորեալ կըպտըտէին ծովուն վերայ և 'ի նշան խնդակցութեան կըմօտենային Ռուսաց նաւատորմղին . յորմէ կեցցէներու կըրկին և կրկին ցնծալի աղաղակներ կըբարձրանային և կըհասնէին մինչև 'ի մերձակայ բնակութիւնս ծովափանց ։

Ռուսիոյ հիւպատոսարանը՝ ուր ցերեկը պաշտօնական ընդունելութիւնք եղեն ըստ սովորութեան , երեկոյին փառաւորապէս լուսաւորեալ էր , ինչպէս նաև Ռուսաց շոգենաւուց ընկերութեան դրասենեակն ։

—Կ. Պօլսոյ ԼՈՅՍ անուն շաբաթական հանդիսին տէր—խմբագիրը՝ արժա. Հմայեակ ծայրագոյն վարդապետն երկուշաբթի առաւօտուն ռուսական շոգենաւով հասաւ 'ի քաղաքս , և երեկոյին շարունակեց զճանապարհորդութիւն իւր 'ի Յոպպէ և յԱղէքսանդրիա երթալու ։

—Ռուսիոյ դեսպան 'ի Կ. Պօլիս՝ վսե. Իկնաթիէֆ զօրապետն, որ օգոստափառ Ջարին քով 'ի Խրըմ՝ կըգտնուի , 'ի մօտ աւուրս կըսպասուի 'ի յիշեալ մայրաքաղաքն ։

—Հեռագիրը կըծանուցանէ թէ Գաղղիոյ հասարակապետութեան Նախագահ Մաք—Մահօն մարաջախտն՝ պատասխանելով Լիօնի վաճառականութեան ատեանին Նախագահին մէկ ատենախօսութեանը՝ այսպէս զրուցեր է . «Ժամանակներն մօտ են , յորս պատերազմի պատրաստութիւնքն պիտի դադարին և նոցա պիտի յաջորդեն միմիայն խաղաղասիրական զբաղմունք ։

—Կըգրեն 'ի Կ. Պօլսոյ թէ երեքշաբթի օրն նախարարք գումարեցան 'ի Բարձրագոյն Դրան վասն քննելոյ զառաջարկութիւնս հաշտութեան զորս մեծ տէրութեանց դեսպանքն ներկայացուցած են ։

—Հեռագրական լուրերն կըծանուցանեն թէ կայսերական զօրապետական Տէլիկրատի մօտեցած է թնդանօթի հասանելոյ միջոցաւ . ուստի այս քաղաքին ռմբակոծութիւնը յոյժ մօտաւոր է ։

—Կայսերական խաթթի շէրիֆն՝ որ կարդացուեցաւ 'ի Բարձրագոյն Դրան , 'ի մէջ այլոց , հետևեալ նշանաւոր տողերն կըպարունակէ . «Ընդհանուր խորհուրդ մի պիտի հիմնադրուի , որ պաշտօն պիտի ունենայ գործադրել զնոր բարեկարգութիւնսն և հսկել 'ի վերայ պիտաճէին , այսինքն ելևմտից տէրութեան''։

—Երէկուան ամսաթուով Կ. Պօլսէն հասեալ հեռագիր մի՝ կիմաց կուտայ թէ Բ. Դուռն պաշտօնական կերպիւ յայտներ մեծ տէրութեանց զպայմաններն , որով կարելի է հաշտութիւն մի կնքել ընդ Սերվիոյ և Գառատաղի իշխանութեանց ։ Այսու ամենայնիւ Բարձրագոյն Դուռն չուզեր բոլորովին հաստատուն մնալ իւր պայմանաց վերայ , այլ վստահ յիրաւունս իւր , կը թողու մեծ տէրութեանց զկարգադրութիւնն յիշեալ պայմանաց ։

—Կըհաւաստեն թէ կայսերական զօրաց հրամանատար Տէրվիշ փաշան արդէն հասեր է 'ի Տանիլօգրատ , որ միայն 35 հազարամէթր միջոցաւ հեռու է Չէթինէն , այսինքն Գառատաղի մայրաքաղաքէն ։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Ցերկուց շաբաթուց հետէ ընդհանուր հանդարտութիւն կըտիրէ գործառնութեանց վրայ։

Բամպակն յանդորրութեան դտանի և միայն 50 հակ Ատանայի տեսակէն վաճառեցաւ 278 ղուրուշով առ կենդինարն ։

Աֆիօնէն նոր վաճառմունք չեղեն 'ի հնդևտասան աւուրց հետէ . հետևաբար զինելոյն հակամէտ կերևին իջման ։

Փալամուտը կուզուի . և 500 կենդինար Անգղիոյ տեսակ ապրանք վաճառեցաւ 108—150 ղուրուշով ըստ արժանեաց ապրանքին ։

ՀԻՒԱՆԴԻՆ ԲԱՐԵԿԱՄԸ

ԴԵՂԱՀԱՏՔ ՀՈԼԼՕՈՒԷՅԻ

ԶՂԱՑԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՔ

Մարդուս ջղային դրութեան (սիսթէմ) չատ յոգնած ըլլալը ատսկալի ախտ մըն է և ջիղերուն ամենափոքրիկ շարժումը կամ գըրգռութիւնը վնասակար է յոյժ . վասն զի ուր գտնելու է անոր դեղը ՝ — Միակ դեղը այս է . քիչ խմէ գինի , գարեջուր , և ոգելից ըմպելիք . և աւելի աղէկ կըլլայ որ բոլորովին հեռանաս անոնցմէ , և ամենևին չխմես . նմանապէս խահվէ մի խմեր , և անոր տեղ թեթև թէյով (չայ) գոհ եղիր ։ Կարելի եղածին չափ մաքուր օդ ծծէ ամեն գիշեր իմ դեղահատերէս երեք կամ չորս հատ կլլէ , շատ մը կեր և համեմունքէ (աղջա) հեռի կեցիր ։ Եթէ այս օգտակար կանոնները ճշդութեամբ 'ի գործ դնելու ըլլաս , միտքդ չուտով պիտի հանդարտանայ , մարմինդ առողջ պիտի ըլլայ և պիտի մոռնաս թէ ջղաց շարժումն ունեցար ։

ԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆՔ ԵՐԻԿԱՄԱՆՑ

Այս գործարանաց վերաբերեալ ամեն հիւանդութեանց մէջ թէ կըկզանքը չափէն աւելի ջրալից կըլլան կամ բաւական չեն ըլլար , թէ քարը կամ աւազը երիկամանց կը հասնին կամ թէ անոնց մէջ ցաւեր կը գտնան մէջքին համապատասխանած մասը ։ Այս ամեն հիւանդութեանց ժամանակը պէտք է Հոլլօուէի դեղահատերը առնուլ տպեալ հրահանգաց համեմատ և անոր օծանելիովը չափել երիկամանց վարի կողմը անկողին մտնելու ժամանակը ։ Այս դարմանը անմիջական օգնութիւն մի պիտի մատուցանէ , այնինչ ուրիշ դեղերը զուր տեղը գործածուած պիտի ըլլան ։

ՍՏԱՄՈՔՍԻ ԱՒՐՈՒԻԼԸ

Ո՛ր և է դեղ մի չկրնար ստամոքսի զօրութիւնը նորոգել և աղէկցնել զայն շուտով՝ ինչպէս այս դեղահատերը . որոնք անբաւեխանութենէ կամ վատթար կերակուրէ պատճառած բոլոր թըլթութիւնը կըվանեն և կը հասնին 'ի լեարդն (ճիյէր) , ուրուն գործողութիւնը կը կարգադրեն . ջիղերու սաստիկ ձգտման (սինիր) դեպքերու մէջ պանչելի ներգործութիւն մի ունի և լերդի ու ստամոքսի ամեն անկարգութիւնները միշտ կը բժշկէ ։

ԲՈՐԲՈՔՈՒՄՆ ԹՈՔԱՌԱՑԻՑ (պրօնշիտ) ՀԱԶ ԵՒ ՀԱՐԲՈՒՂԽ

Շնչառութեան վերաբերեալ գործարանաց հիւանդութիւնք ամեն ախտէն աւելի յաճախ կը պատահի և երբեմն աւելի վտանգաւոր է ։ Ասոնց գործողութեանց անկարգ ընթացքին առաջինընչանները կրնան միշտ կարգադրուիլ Հոլլօուէի հռչակաւոր դեղահատից միջոցաւ ։ Ասոնք շուտով կը դարմանեն արեան ո՛ր և է առժամանակեայ անշարժութիւնը , կըթեթևցնեն խցուած շնչերակները , կը բարեխառնեն շնչառութեան սաստիկ արագութիւնը և կարողութիւն կուտան շնչափողին ու թոքերուն գլխաւորութեամբ ու կանոնաւորապէս գործելու ։ Այս դեղահատերը՝ իրենց մաքրողական զօրութեամբը կը սրբեն արիւնը ամեն աղտեղութիւններէն , և այս եղանակաւ կըզօրացնեն զդրութիւնը (սիսթէմ) ընդդէմ ծիւրական ախտի , ընչարգելութեան , և ուրիշ թոքային տկարութեանց ։

ՏԿԱՐԱՑԵԱԼ ՄԱՐԴԿԱՑԻՆ ԲԱՂԿԱՑՈՒԹԻՒՆՔ

Տկարութեան , թուլութեան և ջղացաւութեան դեպքերու մէջ , որոնք ո՛ր և է բնական կամ գերբնական չափազանցութենէ յառաջ եկած են , այս դեղահատից այլայլիչ և նորոգիչ ներգործութիւնը մեծապէս օգտակար է . քանզի մարսողութիւնը կըվերահաստատէ , մարմնոյն ամեն հիւթոց թափումը կը կանոնաւորէ , ջղային դրութիւնը կըզօրացնէ , հիւանդին միտքը կը յարդարէ և վերջապէս առողջութիւնը ձեռք կը բերէ ։

Հոլլօուէի դեղահատերը ամենէն օգտակար դեղերն են հետևեալ հիւանդութեանց համար ։

Ընչարգելութիւն ,	Ցօդացաւութիւն ,	Թոքացաւութիւն ,
Մախձային ախտք ,	Տեռատեսութիւն ,	Ցաւք որովայնի ,
Խիթ (սանջը) ,	Ջրգողութիւն ,	Միզարգելութիւն ,
Հարբուղխ ,	Անմարսողութիւնք ,	Բորբոքումն ,
Ծիւրական ախտ ,	Դալուկն ,	Ախտք ընդերաց ,
Թանչ (տիւսանթրի) ,	Բարախտին արտի ,	Անկանոնութիւնք կանանց ,
Խոցլ պարանոցի ,	Քար կամ խիճ միզանոցի ,	Մորթային հիւանդութիւնք ,
Վերնոտութիւն ,		
Լերդի հիւանդութիւնք	Գլխացաւութիւն ,	
Փողացաւ ,	Ափրոդիտեան ախտք ,	Խոցոտութիւնք ,

Գիտել արժան է որ տպեալ հրահանգներ կան ամեն լեզուով որոցմէ մէկ հատ կը գտնուի իւրաքանչիւր տուփին մէջ 'ի տեղեկութիւն հիւանդաց , ամեն պարագայից մէջ ։

Այս դեղահատերը , որ կըշինուին Հոլլօուէ բժշկին անձնական վերատեսչութեամբը , կըվաճառուին իւր գործարանը 'ի Լոնտոն , Օքսֆորտ կոչուած փողոցը թիւ 533 , 'ի գին 1 և 1 ուկեռ շելինի , 2 ³/₄ և 4 ¹/₂ շելինի տուփը , ըստ մեծութեան տփոց ։

Խմբագիր—տէր լրագրոյս ,

Գ. [illegible] Գ. Պալըտողարեան ։

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐՇԱԼՈՒՍՈՅ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ